

Öznel İyi Oluşun Yordanmasında Sabit Kişilik Örüntüsü: Psikolojik Sermayenin Aracılık Rolü

Fatih Çetin
Niğde Üniversitesi

Hakan Turgut
Başkent Üniversitesi

H. Cenk Sözen
Başkent Üniversitesi

Özet

Mutluluk kavramının psikoloji bilimindeki karşılığı olarak ifade edilen öznel iyi oluş, kişilerin kendi yaşantılarıyla ilgili nasıl hissettikleri ve düşündükleri konusundaki göstergelerden birisidir. Bu çalışmada, genetik veya kişilik kuramları ışığında beş faktör kişilik özellikleri ile süreç veya aktivite kuramlarıyla ilişkili psikolojik sermayenin, öznel iyi oluşa olan etkilerinin ortaya çıkarılması ve bu süreçte psikolojik sermayenin aracılık rolünün araştırılması amaçlanmıştır. Araştırma, özel bir kargo şirketinde çeşitli pozisyonlarda çalışan toplam 361 çalışandan anket yöntemi ile 12 gün ara ile toplanan verilerle yapılmıştır. Anket bataryasında Öznel İyi Oluş Ölçeği, Beş Faktör Kişilik Ölçeği ve Psikolojik Sermaye Ölçeği yer almıştır. Veriler Amos v20.0 ve SPSS v.20.0 programları kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, sabit kişilik özelliklerinden dışadönüklük ile uyumluluğun ve durumsal nitelikteki psikolojik sermayenin aynı yönlü olarak; nörotikliğinin ise ters yönlü olarak öznel iyi oluşu yordadığını, ayrıca psikolojik sermayenin yalnızca dışadönüklük ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide bir aracılık rolünün olduğunu göstermiştir. Bulgular, öznel iyi oluş yazınında içsel uzak ve yakın bağlam olarak değerlendirilen sabit kişisel özellikler ile psikolojik nitelikler arasındaki ilişkilere yönelik bazı nedensel çıkarımların yapılmasına olanak sağlamıştır.

Anahtar kelimeler: Beş faktör kişilik, öznel iyi oluş, psikolojik sermaye, aracılık etkisi

Abstract

The concept of subjective well-being that is considered to be counterpart of the “happiness” in the psychological science is one of the indicators of how individuals think and sense their lifetime. The main purpose of this study is to explore the effects of the big five personality in the light of the genetic or personality theories and psychological capital with regards to the process or activity theories on the subjective well-being, and to seek for the mediating role of the psychological capital in this process. The data were collected at twelve-day intervals from 361 employees working in various positions in a courier company with using survey method. The survey battery comprised of Well-being Scale, Big Five Personality Scale and Psychological Capital Scale. The data were analyzed with using Amos v20.0 and SPSS v20.0 programs. The findings showed a significant positive relationship between extraversion, agreeableness, psychological capital and subjective well being, and a significant negative relationship between neuroticism and subjective well being. In addition to that psychological capital mediated the relationship between the extroversion and subjective well being. The results allowed researchers to make casual inferences about the relationship between stable personality characteristics and psychological attributes indicated as intraindividual distal and proximal context in the well being literature.

Key words: Big five personality, subjective well-being, psychological capital, mediation

Günümüzde, zihinsel fonksiyon bozukluğu veya hastalık metaforunun vurgulanmadığı psikolojik araştırmalar “pozitif psikoloji” yaklaşımıyla ele alınmaktadır (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000). Bu yaklaşımla birlikte pozitifliğe vurgu yapan, psikolojik dayanıklılık, baş etme, psikolojik sermaye, veya optimal işlevsellik gibi konuların giderek önem kazandığı görülmektedir. Olumlu işlevsellik açısından araştırılan konuların başında ise, genel anlamda ‘mutluluk’ kavramının psikoloji bilimindeki karşılığı olarak ifade edilen öznel iyi oluş (subjective well-being) gelmektedir.

Öznel iyi oluş kavramına ilişkin araştırmalar iki farklı düşünceye odaklanmaktadır. Bu düşüncelerden birisi hedonizm (hedonism) olarak adlandırılmakta ve iyi oluşun zevk ve mutluluk içerdiği görüşünü öne sürmektedir. Öznel iyi oluşa odaklanan bu görüş, kavramı mutlulukla eşitleyerek daha olumlu duygu, daha az olumsuz duygu ve daha fazla yaşam doyumu biçiminde tanımlamaktadır (Diener ve Lucas, 1999). İyi oluşun mutluluktan daha fazla şeyler içerdiğini öne süren ikinci görüş ise, kişinin sahip olduğu potansiyele odaklanmaktadır. Psikolojik iyi oluş olarak açıklanan bu görüş ise ödemonizm (eudaimonism) olarak adlandırılmakta ve daha geniş çerçevede, kişinin kapasitesini tam olarak kullanması görüşünü temel almaktadır (Ryff ve Singer, 2000). Bu doğrultuda psikolojik iyi oluş, mutluluğa ek olarak anlamlılık (McGregor ve Little, 1998) veya iyi oluşla ilişkili kendini gerçekleştirme, enerjik olma gibi farklı değişkenlerle işlevselleştirilmektedir (Ryff, 1989).

Yazında, mutluluk ile özdeşleşen öznel iyi oluşla ilişkili çeşitli kuramlar öne sürülmektedir. Bu kuramlar genel olarak, ihtiyaç ve amaç kuramları, süreç ve etkinlik kuramları ile genetik ve kişilik eğilimleri kuramları olmak üzere üç genel kategori altında toplanabilir (Diener, Oishi ve Lucas, 2009). Birinci kategori, mutluluğa ulaşılmasında gerginliklerin azaltılması düşüncesi üzerine odaklanmaktadır (acının azaltılması, biyolojik ve psikolojik ihtiyaçların tatmin edilmesi). Freud’un (1976) zevk prensibi ile Maslow’un (1971) ihtiyaçlar hiyerarşisi bu yaklaşımı göstermektedir. Amaç kuramcıları ise kişilerin, ideal bir duruma yönelik çaba gösterdikleri veya değerli bir amacı başardıkları takdirde, öznel iyi oluşa veya mutluluğa ulaşabileceklerini öne sürmektedir (Higgins, 1987).

İhtiyaç ve amaç kuramları, mutluluğu arzu edilen bir sonuç durumu (ihtiyaçların karşılanması ve amaçların yerine getirilmesi) olarak görürken; süreç ve aktivite kuramları, mutluluğun elde edilecek bir sonuç sonrasında değil; içinde bulunulan süreç içindeki aktivitelerle de oluşabileceğini öne sürmektedir. Örneğin Csikszentmihalyi (2001), kişilerin yetenekleriyle orantılı olarak çeşitli aktivitelerde buldukları durumlardan mutluluk duyduklarını öne sürmektedir. Kişisel yeteneklerin ve zorlayıcı işlerin birleştiği bu zihinsel durum “akış”

(flow) olarak adlandırılmakta ve kişilerin akış durumlarında mutlu oldukları ortaya konmaktadır.

Hem ihtiyaç hem de aktivite kuramcıları öznel iyi oluşun kişilerin yaşam durumlarındaki farklılıklarla birlikte değişeceğini öngörürken; genetik veya kişilik kuramcıları, çeşitli yaşam durumlarından bağımsız olarak, kişilerin iyi oluş seviyelerinde bir süreklilik bileşeninin olduğunu varsaymaktadır. Kişilerin çeşitli yaşam olayları ve belirli olaylara sabit duygu durumlarıyla tepki göstermesine ilişkin elde edilen bulgular bu varsayımı desteklemektedir. Örneğin Magnus ve Diener (1991) tarafından yapılan bir araştırmada dört yıllık bir süreç içinde kişilerin yaşam tatminine yönelik ölçümler arasındaki ilişkinin 0.58 olduğu tespit edilmiştir. Costa ve McCrae (1988) ise öznel iyi oluşun duygusal içeriklerinin altı yıl süreyle tutarlılığını sürdürdüğünü ortaya koymuştur. Bu sonuçlar her ne kadar çeşitli yaşam olaylarının öznel iyi oluşu etkilediğini ortaya çıkarsa da kişilerin bu değişimlere uyum sağladığı ve daha önceden biyolojik olarak belirlediği ayar noktası veya uyum seviyesine tekrar geri döndüğünü göstermektedir. Diener, Sandvik, Seidlitz ve Diener (1993) tarafından yapılan bir çalışmada on yıl boyunca gelirleri yükselen, düşen veya aynı kalan kişiler arasında öznel iyi oluşta sürekliliğin karşılaştırılabilir olduğu öne sürülmüştür. Costa, McCrae ve Zonderman (1987) tarafından yapılan çalışmada ise sabit yaşam durumlarında yaşayan kişilerle, hayatında çok büyük değişiklikler (boşanma, işini kaybetme, dul kalma vb.) yaşayanlar arasında çok farklılık olmadığı ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca Tellegen ve arkadaşları (1988) birbirinden ayrı kalmış ve birlikte büyümüş ikizler üzerine yaptığı araştırmada olumlu duygusallıktaki değişimin %40’ı ve olumsuz duygusallıktaki değişimin ise %55’inin genetik faktörlerdeki değişimden kaynaklandığını ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda, öznel iyi oluşun sabit kalması veya süreklilik göstermesi, kişilerin bir dereceye kadar mutlu veya mutsuz olma eğilimiyle doğmuş olmasından kaynaklanan genetik bir içeriğinin olmasıyla açıklanabilir. Tüm bu bulgular genetik özelliklerin, yaşam durumlarına ilişkin karakteristik duygusal tepkileri etkilediğini göstermiştir.

Yazında kavrama ilişkin tartışmalar özellikle “mutlu kişi kimdir?” ve “bu kişiler nasıl karakterize edilebilir?” sorularına odaklanmaktadır. Genetik veya kişilik kuramı çerçevesinde öznel iyi oluş ve beş faktör kişilik özelliklerine odaklanan araştırmacılar, hangi kişilik özelliklerinin bu süreçte temel rol oynadığına ilişkin önemli bulgular elde etmişlerdir. McCrae (2002) iyi oluş varyansının %25’lere varan kısmının kişilik özellikleri ile açıklanabildiğini öne sürmüştür. DeNeve ve Cooper (1998), yaptıkları meta analiz çalışmasında, öznel iyi oluşun dışadönüklük ve uyumluluk ile aynı yönlü, nörotiklik ile ters yönlü ilişkileri olduğunu tespit etmiş, ayrıca nörotiklik, yaşam doyumu ve ruh haliyle iliş-

kili tek ve en önemli kişilik özelliği olduğunu ortaya çıkarmıştır. Lucas ve Fujita (2000) tarafından doğrulayıcı faktör analizi yöntemiyle yapılan bir meta analizde ise dışadönüklüğün hoş duyguyla ilişkili olduğu belirlenmiştir. Ek olarak psikolojik iyi oluşun alt boyutlarının (*kendini kabul etme, hakimiyet, yaşam amacı, kişisel gelişme, olumlu ilişkiler, özerklik*) ele alındığı bir araştırmada; dışadönüklük, özdisiplin ve düşük nörotiklik ile kendini kabul etme, hakimiyet ve yaşam amacı arasında; gelişime açıklık ile kişisel gelişme arasında; uyumluluk ve dışadönüklük ile olumlu ilişkiler arasında ve düşük nörotiklik ile özerklik arasında olumlu ilişkiler elde edilmiştir (Schmutte ve Ryff, 1997). De Beurs ve arkadaşları (2005) yüksek nörotiklik ile olumsuz duygu, olumlu duygu eksikliği ve anksiyete arasında güçlü ilişkilerin olduğunu öne sürmüşlerdir. Bunların yanı sıra öznel iyi oluşun açıklanmasında nörotikliğin diğer kişilik özelliklerine göre daha önemli olduğu belirlenmiştir (Eid ve Diener, 2004, Vitterso ve Nilsen, 2002). Bu çerçevede, daha çevresel kişilik özelliklerini yansıtan gelişime açıklık, özdisiplin ve uyumluluk ile kişiliğin merkezinde yer aldığı öne sürülen dışadönüklük ve nörotiklik özellikleri göz önüne alınırsa; öznel iyi oluşun açıklanmasında genetik özelliklerin etkilerinin daha fazla olduğu görülebilmektedir. İfade edilen ilişkiler ışığında araştırmamızın ilk hipotezi şu şekilde oluşturulmuştur:

Hipotez 1: Dışadönüklük, uyumluluk, gelişime açıklık ve özdisiplin arttıkça; nörotiklik azaldıkça öznel iyi oluş artacaktır.

Süreç veya aktivite kuramları ise öznel iyi oluşun durumsal özelliklerine odaklanmaktadır. Bu çerçevede Hobfoll (1989) tarafından öne sürülen Kaynakların Korunması Kuramı (Conservation of Resources), öznel iyi oluş ile durumsal özellikler arasındaki ilişkilerin açıklanmasında ön plana çıkmaktadır. Kaynakların Korunması Kuramı, kişilerin çeşitli kaynakları elde etmek, saklamak ve korumak istediklerini; kaynakların kaybedilme tehlikesiyle veya kaynaklar için yapılan yatırım sonrasında kaynakların elde edilememesiyle birlikte kişilerin stres yaşadıklarını öne sürmektedir (Hobfoll, 2002). Kişilerin kaynakları elde etme ve bu kaynakları sürdürme yeteneği; hem uyumu, baş etmeyi ve iyi oluşu içeren bir sonucu; hem de başarıya ulaşmak için bir aracı göstermektedir. Lyubomirsky, King ve Diener (2005) kişisel nitelikler ve becerilerle birlikte bu kaynakların, işyerinde, kişilerarası ilişkilerde ve kişisel sağlık konularında başarı ve gelişme açısından kişilere yardım ettiğini öne sürmektedir.

Durumsal nitelikler taşıyan psikolojik kaynakların başında psikolojik sermaye kavramı gelmektedir. Kişilerin sahip olduğu olumlu psikolojik kapasitelerin kaynaklar biçiminde kavramsallaştırılması, kişilerin iyi oluşlarını etkileyen olumlu kapasitelerin neler olduğunun anlaşılması açısından kuramsal bir çerçeve oluştur-

maktadır. Psikolojik sermaye, kişilerin pozitif biçimde yönlendirilmiş durumsal psikolojik kapasitelerini göstermektedir (Luthans, Luthans ve Luthans, 2004). Umud, iyimserlik, psikolojik dayanıklılık ve öz yeterlilik boyutlarından oluşan bu kavram, durumsal nitelikler taşımasından dolayı kişilerin kişisel gelişimini ve işyeri performansını teşvik eden, geliştirilebilir ve yönlendirilebilir psikolojik bir kaynak olarak görülmektedir (Luthans, Avolio, Avey ve Norman, 2007).

Yapılan bazı çalışmalarda, kendilerine yönelik olumlu düşünceler taşıyanların; daha yüksek seviyelerde öz algılamaya sahip oldukları (Schuettler ve Kiviniemi, 2006), daha fazla olumlu beklentiler taşıdıkları (Brown, 1984) ve kendileri için daha yüksek amaçlar belirledikleri (Baron, 1990) ortaya çıkarılmıştır. Psikolojik sermayenin alt boyutlarıyla yapılan araştırmalarda; kişinin şimdi ve gelecekte başarılı olma yönünde olumlu atıflarda bulunmayı ifade eden iyimserliğin (Schneider, 2001) olumlu işlevsellik ile aynı yönlü ilişkisinin olduğu; hem olumlu hem de olumsuz iyi oluşun birçok yönünü açıkladığı ortaya çıkarılmıştır (Eid ve Diener, 2004; Smith, Young ve Lee, 2004). Benzer biçimde kişinin kendi yeteneklerine olan inancı doğrultusunda gerekli çabayı göstermesi olarak açıklanan öz yeterlilik (Bandura, 1997) boyutunun ise olumlu ve olumsuz iyi oluş ile ilişkili olduğu ve özellikle olumlu iyi oluşun açıklanmasında önemli bir faktör olduğu öne sürülmüştür (Lent ve ark., 2005). Psikolojik sermayenin diğer alt boyutu olan ve kişilerin karşılaştıkları zorluklar, güçlükler veya engeller karşısında kendini toparlamasını ifade eden psikolojik dayanıklılık ile iyi oluşun ilişkili olduğu ortaya çıkarılmıştır (Britt, Adler ve Bartone, 2001; Ferris, Sinclair ve Kline, 2005). Benzer biçimde amaçların başarılması için yollar bulabilme ve bu yolları kullanmak için motive olmayı ifade eden umut (Lopez, Ciarlelli, Coffman, Stone ve Wyatt, 2000) boyutu ise olumlu iyi oluş ile aynı yönlü, olumsuz iyi oluş ile ters yönlü ilişki içindedir (Park, Peterson, Seligman, 2004; Snyder, Ritschel, Rand ve Berg, 2006).

Psikolojik sermaye, iyi oluş ile ilişkileri bağlamında yukarıda ifade edilen dört boyutu içinde barındıran ve bunların bağımsız etkilerinin toplamından daha fazla ikinci seviyede bir yapıyı göstermektedir (Luthans ve ark., 2007). Bu sinerjik yapının en önemli özelliği, sabit kişilik özellikleri gibi her durum ve koşulda süreklilik gösteren değil; durumlara ve koşullara göre farklılaşan kişisel seviyedeki nitelikleri içinde barındırmasıdır. Değişime ve gelişmeye açık bu yapı, kişisel gelişim, performans veya başarı açısından önemli bir faktördür (Luthans, Norman, Avolio ve Avey, 2008). Avey, Luthans, Smith ve Palmer (2010) ile Avey, Wernsing ve Mhatre (2011) tarafından yapılan araştırmalarda iyi oluş ile psikolojik sermaye arasında aynı yönlü ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Yukarıda ifade edilen bulgular ışığında araştırmamızın ikinci hipotezi şu şekilde kurulmuştur:

Hipotez 2: Psikolojik sermaye arttıkça öznel iyi oluş artacaktır.

Çalışmada ayrıca psikolojik sermayenin, kişilik özellikleri ve iyi oluş arasındaki ilişkide bir aracılık rolü oynayabileceği öngörülmüştür. Bu öngörünün altında; kişiliğin genetik özellikler taşıması ve farklı durumlarda ve zaman içinde dahi kişilerdeki değişmeyen eğilimsel yapıları göstermesine karşın; psikolojik sermayenin durumsal nitelikler sergilemesi, çeşitli durum ve şartlar altında değişkenlik göstermesi yatmaktadır. Ayrıca değişkenlik gösteren psikolojik durumların oluşmasında sabit kişilik özelliklerinin de kısmi bir rolü olduğu düşüncesinden (Fleeson, 2001) hareket edilirse; uzak bağlamda kişilik özelliklerinin, daha yakın bağlamda ise psikolojik niteliklerin kişilerin öznel iyi oluşlarıyla ilişkilendirilebileceği değerlendirilebilir. Buna ilaveten öznel iyi oluş yapısının zaman içindeki sürekliliğini gösteren kişilik yapısı ile anlık ve durumsal değişimlerini gösteren psikolojik sermaye aynı zamanda birbirleriyle ilişkili yapılarıdır. Yapılan çalışmalarda psikolojik sermayenin açıklanmasında kişilik özelliklerinin rolünü ortaya çıkaran araştırmalar ile olumlu işlevsellik çerçevesinde psikolojik sermaye ile iyi oluş arasındaki ilişkilerde yönelik bulgular (Avey ve ark., 2010; Youssef ve Luthans, 2009) psikolojik sermayenin bu süreçte bir aracılık rolünün olabileceğine işaret etmektedir. Bu varsayımdan hareketle, öznel iyi oluşun açıklanmasında sabit ve durumsal kişisel özelliklerin etkilerinin birlikte görülmesi ve sabit kişisel özelliklerin dolaylı etkilerinin araştırıldığı araştırmanın son hipotezi ise şu şekilde kurgulanmıştır.

Hipotez 3: Psikolojik sermayenin kişilik özellikleri ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkilerde aracılık rolü vardır.

Bu anlayışla mevcut çalışmanın temel amacı; önceki çalışmalarda ortaya çıkarılan sabit kişilik özelliklerinin ve durumsal kişisel niteliklerin öznel iyi oluşa olan etkilerine ilaveten, bu süreçte durumsal özelliklerin aracılık rolünün ilk kez araştırılması ve böylelikle iyi oluş yazımında genetik veya kişilik kuramları ile süreç veya aktivite kuramları arasındaki ilişkilere yönelik bazı çıkarımların yapılmasıdır.

Yöntem

Örneklem

Araştırma, özel bir kargo şirketinde çeşitli pozisyonlarda çalışan toplam 450 çalışandan kodlama sistemi kullanılarak bir haftalık ara ile toplanan anketlerle yürütülmüştür. Anketlerde yanlış kodlama oranı %0.05 (23 veri) ve uygulamalarda eşleşmeyen anket oranı %15 (66) olarak gerçekleşmiştir. Böylelikle araştırmanın örneklemini 361 çalışandan oluşmuştur. Örneklemin %39'u kadın (141) %61'i erkektir ($n = 220$). Ayrıca katılımcıların %61'i evli ($n = 220$), %32'si bekar ($n = 118$) ve %6'sı ise

boşanmıştır ($n = 23$).

Ölçüm Araçları

Öznel İyi Oluş Ölçeği. Öznel iyi oluş ölçeği yalnızca çeşitli yüz ifadelerinin bulunduğu görsel bir ölçektir. Özellikle klinik uygulamalarda yaygın biçimde kabul gören ölçek Andrews ve Withey (1976) tarafından geliştirilmiştir. Kişilerin anlık ve genel iyi oluş seviyelerinin tespit edilmesinde kullanılan ölçeğin; bir tarafında çok mutlu, diğer tarafında ise çok mutsuz yüz ifadesi arasında farklılaşan, iki kutuplu biçimde düzenlenmiş toplam yedi ayrı yüz ifadesi bulunmaktadır. Katılımcılara “birçok duyguyu ifade eden yüz ifadelerinden hangisi sizin genel duygularınızı yansıtmaktadır?” sorusu sorulmuştur. Ölçeğe ilişkin değerlendirmeler toplam skor veya ortalama skora göre yapılabilen ve artan puanlar subjektif iyi oluş seviyesinin yüksekliğine işaret etmektedir. Yedili Likert tarzında değişen puanlamadan katılımcıların ortalama olarak 5.83 ($S = 1.48$) puan aldıkları görülmüştür.

Beş Faktör Kişilik Ölçeği. Beş faktör kişilik ölçeği Benet-Martinez ve John (1998) tarafından geliştirilmiş ve uluslararası bir çalışmanın (Schmitt, Allik, McCrae ve Benet-Martinez, 2007) Türkiye ayağı kapsamında, ulusal litaretüre kazandırılmıştır. Toplam 44 maddeden oluşan ölçek, “nörotiklik”, “dışadönüklük”, “gelişime açıklık”, “uyumluluk” ve “özdisiplin” alt boyutlarını içermektedir. Yapılan bazı ulusal çalışmalarda ölçeğin geçerliliğinin ve güvenilirliğinin sağlandığı görülmektedir (Basım, Çetin ve Tabak, 2009; Çetin, Yeloğlu ve Basım, 2015; Sümer, Lajunen ve Özkan, 2005;). Mevcut çalışmada ölçeğin geçerliliği için doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlara paralel bulgular elde edilmiştir (bkz. Tablo 1). Ölçeğin iyi uyum sağlayan 38 maddelik yapısı için faktör yükleri .48 ile .74 arasında değişmiştir. Ölçeğin alt faktörlerinin Cronbach Alfa güvenilirlik değerleri; “gelişime açıklık” faktörü için .75, “özdisiplin” faktörü için .68, “dışadönüklük” faktörü için .77, “uyumluluk” faktörü için .65 ve “nörotiklik” faktörü için .71 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 1. Kişilik Ölçeği Model Uyum İstatistikleri

	χ^2 / sd	RMSEA	CFI	TLI
44 Maddelik Kişilik Ölçeği	3.04	.063	.85	.84
38 Maddelik Kişilik Ölçeği	2.56	.059	.94	.94

Not. RMSEA: Root Mean Square Error of Approximation (Tahminin ortalama karekök hatası); CFI: Comparative Fit Index (Karşılaştırmalı uyum indeksi); TLI: Tucker-Lewis Index (Tucker Lewis indeksi)

Tablo 2. Psikolojik Sermaye Ölçeği Model Uyum İstatistikleri

	χ^2/sd	RMSEA	CFI	TLI
24 Maddelik Kişilik Ölçeği	2.25	.055	.88	.87
21 Maddelik Kişilik Ölçeği	2.06	.057	.90	.90

Not. RMSEA: Root Mean Square Error of Approximation (Tahminin ortalama karekök hatası); CFI: Comparative Fit Index (Karşılaştırmalı uyum indeksi); TLI: Tucker-Lewis Index (Tucker Lewis indeksi)

Psikolojik Sermaye Ölçeği. Luthans ve arkadaşları (2007) tarafından geliştirilen Psikolojik Sermaye Ölçeği, ulusal yazına Çetin ve Basım (2012) tarafından kazandırılmıştır. Toplam 24 madde içeren ölçek, 'iyimserlik', 'psikolojik dayanıklılık', 'umut' ve 'özyeterlilik' alt boyutlarını kapsamaktadır. Yapılan bazı ulusal çalışmalarda ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliğinin sağlandığı görülmektedir (Çetin, 2011; Çetin, Hazır ve Basım, 2013; Tüzün, Çetin ve Basım, 2014). Bu çalışma kapsamında yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları önceki çalışma bulgularıyla benzerlik göstermektedir (bkz. Tablo 2). İyi uyum sağlayan ölçeğin son halinin faktör yükleri .42 ile .67 arasında değişmiştir. Ayrıca ölçeğin alt faktörlerinin Cronbach Alfa güvenilirlik değerleri; "psikolojik dayanıklılık" için .75, "iyimserlik" için .71, "umut" için .79, "özyeterlilik" için .69 ve toplam ölçeğin değeri ise .86 olarak elde edilmiştir.

İşlem

Araştırmanın yürütülmesine yönelik ilgili özel şirket yöneticilerinden gerekli yazılı izinler alınmıştır. Katılımcılara araştırmada toplanan verilerin yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacağı hatırlatılmış, verilerin toplanmasında gönüllülük esas alınmıştır. Değişkenlere ilişkin veriler, özellikle ortak yöntem varyansının kısmen azaltılması amacıyla, iki ayrı ankette katılımcılara kontrollü biçimde uygulanmıştır. Birinci ankette araştırmanın bağımsız değişkenleri olan kişilik, psikolojik sermaye ve demografik bilgilere yer verilmiştir. On iki gün sonra uygulanan ikinci ankette ise, katılımcıların öznel iyi oluşlarına ilişkin veriler toplanmıştır.

İki ayrı uygulama, önceden verilen ve daha sonradan katılımcıların kaydederek ikinci uygulamada kullandıkları kod sistemi ile eşleştirilmiştir. Birinci anketin uygulama süresi 12 ile 18 dakika arasında, ikinci anketin uygulama süresi ise 3 ile 8 dakika arasında gerçekleşmiştir.

Bulgular

Yapılan analizlerde öncelikle katılımcılardan elde edilen verilerin, normallik, doğrusallık ve varyans homojenliği sayıltılarını karşıladığı görülmüştür. Daha sonra araştırmada değişkenler arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılması için SPSS v20.0 programı kullanılarak korelasyon analizi ve kurgulanan hipotezlerin test edilmesi amacıyla Amos v20.0 programı kullanılarak gözlemlenen değişkenlerle yapısal eşitlik modeli kurulmuştur. Ayrıca aracılık ilişkisinin test edilmesi için dolaylı etkilerin anlamlılığı araştırılmıştır.

Tablo 3. Değişkenlere İlişkin Ortalama, Standart Sapma, Güvenilirlik ve Korelasyon İstatistikleri

	Ort.	S.	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Cinsiyet	1.61	.29								
2. Medeni durum	1.33	.44	-.319**							
3. Özdisiplin	2.98	.50	-.048	-.100	(.71)					
4. Nörotiklik	2.10	.67	-.045	.184**	-.597**	(.73)				
5. Dışadönüklük	3.40	.69	-.032	-.041	.402**	-.547**	(.78)			
6. Gelişime açıklık	3.84	.68	-.099	.049	.483**	-.552**	.491**	(.75)		
7. Uyumluluk	3.65	.53	.021	-.107*	.549**	-.753**	.627**	.569**	(.68)	
8. Psikolojik sermaye	5.05	.53	-.081	-.012	.441**	-.616**	.490**	.551**	.573**	(.86)
9. Öznel iyi oluş	5.83	.93	-.014	-.076	.354**	-.418**	.435**	.353**	.431**	.386**

* $p < .05$, ** $p < .01$, $N = 361$

Not. Medeni durum; 1 = evli, 2 = bekar, Cinsiyet; 1 = kadın, 2 = erkek olarak kodlanmıştır. Parantez içindeki değerler Cronbach Alfa katsayılarını göstermektedir.

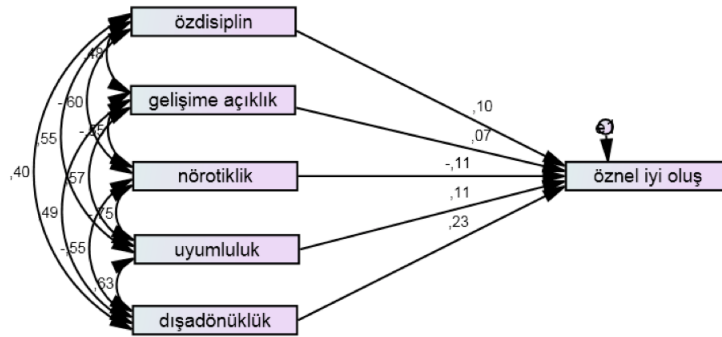
Araştırmada betimleyici istatistikleri ile değişkenler arasındaki ilişkiler Tablo-3'te sunulmuştur. Elde edilen veriler incelendiğinde katılımcıların; öznel iyi oluş ($Ort. = 5.83, S = .93$), psikolojik sermaye ($Ort. = 5.05, S = .53$), özdisiplin ($Ort. = 2.98, S = .50$), nörotiklik ($Ort. = 2.10, S = .67$), dışadönüklük ($Ort. = 3.40, S = .69$), gelişime açıklık ($Ort. = 3.84, S = .68$) ve uyumluluk ($Ort. = 3.65, S = .53$) puanlarının ortalama değerlerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Değişkenler arasındaki ilişkiler açısından bakıldığında ise, araştırmanın bağımlı değişkeni olan öznel iyi oluşun psikolojik sermaye ($r = .386, p < .01$), özdisiplin ($r = .354, p < .01$), dışadönüklük ($r = .435, p < .01$), gelişime açıklık ($r = .353, p < .01$) ve uyumluluk ($r = .431, p < .01$) özellikleriyle aynı yönlü; nörotiklik ($r = -.418, p < .01$) özelliği ile ters yönlü ilişkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın cinsiyet ve medeni durum demografik özellikleriyle öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki elde edilememiştir. Diğer yandan psikolojik sermaye ile özdisiplin ($r = .441, p < .01$), dışadönüklük ($r = .490, p < .01$), gelişime açıklık ($r = .551, p < .01$) ve uyumluluk ($r = .573, p < .01$) ile aynı yönlü; nörotiklik ($r = -.616, p < .01$) ile ters yönlü ilişkilerin olduğu görülmektedir.

Elde edilen tüm bu ilişkiler çerçevesinde araştırmanın hipotezlerinin test edilmesi amacıyla Amos v20.0 programı kullanılarak gözlemlenen değişkenlerle yapısal eşitlik modeli kurulmuştur. Modelde en yüksek olabilir-

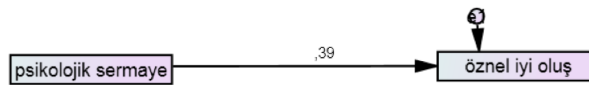
lik (maximum likelihood) kestirim yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın birinci hipotezine ilişkin kurulan model Şekil 1'de sunulmuştur. Buna göre öznel iyi oluşun yordanmasında kişilik özelliklerinden dışadönüklük ($\beta = .23, p < .01$), uyumluluk ($\beta = .11, p < .05$) ve nörotikliğin ($\beta = -.11, p < .05$) anlamlı etkilerinin olduğu ortaya çıkarılmıştır. Elde edilen bulgular, dışadönüklük ve uyumluluğun arttıkça, nörotikliğin ise azaldıkça öznel iyi oluşun arttığını göstermiş ve araştırmanın birinci hipotezini kısmen doğrulamıştır.

Araştırmanın ikinci hipotezi öznel iyi oluşun açıklanmasında psikolojik sermayenin rolünün ortaya çıkarılması amacıyla kurulmuştur. Şekil 2'de hesaplanan ilişkiler ışığında öznel iyi oluş ile psikolojik sermaye arasında aynı yönlü ve anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir ($\beta = .39, p < .01$). Bu bulgu, psikolojik sermaye arttıkça öznel iyi oluşun da arttığına işaret ederek, araştırmanın ikinci hipotezini doğrulamaktadır.

Araştırmanın üçüncü hipotezi ise, kişilik özellikleriyle öznel iyi oluş arasındaki ilişkilerde psikolojik sermayenin bir aracılık rolü olup olmadığını test etmeye yöneliktir. Son dönemlerde yapılan çalışmalarda, aracılık ilişkilerinin araştırılmasında değişkenler arasındaki dolaylı ilişkilerin anlamlılığının hesaplanmasının daha güçlü sonuçlar verdiği öne sürülmektedir (Mallinckrodt, Abraham, Wei ve Russell, 2006; Shrout ve Bolger, 2002). Bu çerçevede aracılık ilişkisinin testi için Amos

Şekil 1. Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Öznel İyi Oluşa Standardize Edilmiş Etkileri

Şekil 2. Psikolojik Sermayenin Öznel İyi Oluşa Standardize Edilmiş Etkisi

v20.0 programıyla önyükleme (bootstrapping) prosedürü kullanılmıştır. Araştırmada Monte Carlo tekniğiyle 2000 önyükleme örnekleme oluşturulmuş (önyükleme güven aralığı %95 olarak alınmıştır) ve dolaylı etkilerin anlamlılığı test edilmiştir (Preacher ve Hayes, 2008). Önyükleme prosedürü sonrasında elde edilen sonuçlar (bkz. Şekil 3), öznel iyi oluşun yordanmasında kişilik özelliklerinden yalnızca dışadönüklüğün anlamlı seviyelerde dolaylı etkilerinin olduğunu ortaya çıkarmıştır [standardize edilmiş dolaylı etki = 0.013, ortalamanın standart hatası = 0.006, önyükleme güven aralığı %95, güven aralıkları (0.036, 0.009), $p < .001$, %95 güven aralığında Monte Carlo aracılık modelinin güven aralıkları (0.033, 0.008)]. Dışadönüklük ile öznel iyi oluş arasındaki standardize edilmiş toplam etki 0.233 ($p < .01$) ve doğrudan etki ise 0.220 ($p < .01$) olarak elde edildiğinden dolaylı etkinin anlamlı bir aracılık rolü olup olmadığı ayrıca Sobel testi ile kontrol edilmiştir (bkz. Tablo 4).

Yapılan analizde Sobel test istatistiği = 2.027 ($p < .05$) olarak bulunmuş ve elde edilen bu sonuç, kişilik özelliklerinden dışadönüklük ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide psikolojik sermayenin aracılık rolü oynadığını ortaya çıkarmış ve araştırmanın üçüncü hipotezini kısmen doğrulamıştır. Elde edilen etkilerden görüldüğü gibi dışadönüklük kişilik özelliği bir yandan doğrudan; diğer yandan kişilerin psikolojik sermayesinin yükseltmekle dolaylı olarak öznel iyi oluş seviyesini artırmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Mevcut çalışmada sabit kişilik özellikleri ile dumsal nitelikler taşıyan psikolojik sermayenin öznel iyi oluşun yordanmasındaki etkilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada elde edilen temel bulgular, sabit kişilik özellikleri ve psikolojik sermayenin öznel iyi oluşun açıklanmasındaki bağımsız etkilerine ilaveten, dışadönüklük ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide psikolojik sermayenin ayrıca bir aracılık rolünün ortaya çıkmasıdır.

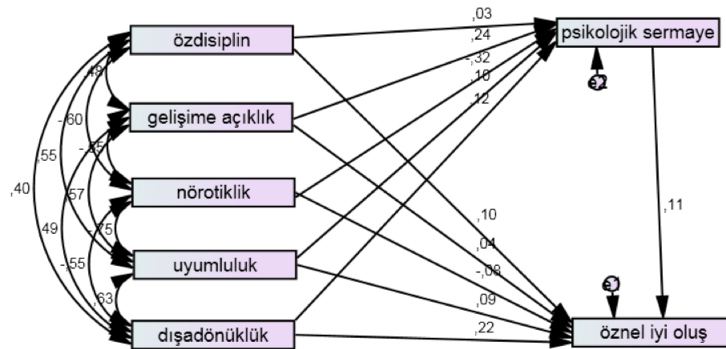
Genetik ve kişilik eğilimleri bakış açısı çerçevesinde sabit kişilik özellikleri ile öznel iyi oluş arasında yapılan çalışmalarda, özellikle dışadönüklük ile nörotiklik kişilik özelliklerinin öznel iyi oluşun yordanmasında diğer özelliklere göre daha fazla açıklayıcı güce sahip olduğu öne sürülmektedir. Örneğin DeNeve ve Cooper (1998), yaptıkları meta analiz çalışmasında, öznel iyi oluşun dışadönüklük ve uyumluluk ile aynı yönlü, nörotiklik ile ters yönlü ilişkileri olduğunu tespit etmişler, ayrıca nörotikliğin, yaşam doyumu ve ruh haliyle ilişkili tek ve en önemli kişilik özelliği olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Benzer biçimde De Beurs ve arkadaşları (2005) yüksek nörotiklik ile olumsuz duygu, olumlu duygu eksikliği ve anksiyete arasında güçlü ilişkilerin olduğunu öne sürmüşlerdir. Yapılan bir meta analiz çalışmasında ise dışadönüklüğün hoş ve olumlu duygular-

Tablo 4. Psikolojik Sermayenin Aracılık Rolüne İlişkin İstatistikler

	c	c'	ab	Güven aralığı (95%)	Sobel z değeri
Dışadönüklük-öznel iyi oluş ilişkisi	0.233**	0.220**	0.013**	0.033-0.008	2.027*

* $p < .05$, ** $p < .01$

Not. c = standardize edilmiş toplam etki, c' = standardize edilmiş doğrudan etki, ab = standardize edilmiş dolaylı etki

Şekil 3. Psikolojik Sermayenin Aracılık Modeli (Standardize Edilmiş Etkiler)

la olan yakın ilişkisi tespit edilmiştir (Lucas ve Fujita, 2000). Yukarıda ifade edilen tüm bulgular, araştırmada elde edilen, öznel iyi oluşun açıklanmasında dışadönüklük ve uyumluluk özelliklerinin aynı yönlü; nörotiklik özelliğinin ise ters yönlü etkilerinin olduğuna ilişkin sonuçları destekleyerek; kişilerin çeşitli yaşam olaylarına sabit duygu durumlarıyla tepki gösterdiğine ilişkin varsayımına katkı sağlamaktadır. Kişilik özellikleriyle elde edilen bu sonuçlar, genetik ve kişilik kuramcılarının öne sürdüğü, öznel iyi oluşun sabit kişisel özellikler taşıdığına ilişkin bulgulara paralel olmakla birlikte; bazı kişilik özelliklerinin ise bu süreçte bir rollerinin olmadığı da ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede kişilerin daha çok öğrenme ve sosyalleşmesiyle ilişkili özdisiplin ve hayal gücü ve bilişsel süreçleriyle ilişkili gelişime açıklık kişilik özelliklerinin bu süreçte etkilerinin olmaması, öznel iyi oluş süreçleri açısından bu kişilik özelliklerinin daha çevresel özellikler göstermelerinin bir sonucu biçimde açıklanabilir.

Araştırmada elde edilen diğer sonuç ise öznel iyi oluşun açıklanmasında sabit kişilik özellikleri yanında, kişilerin içinde bulunduğu psikolojik durumların da etkisi olduğudur. Yapılan çalışmalarda, kendilerine karşı olumlu düşünceler taşıyanların; daha yüksek seviyelerde öz algılamaya sahip oldukları (Schuettler ve Kiviniemi, 2006) daha fazla olumlu beklentiler taşıdıkları (Brown, 1984) ve kendileri için daha yüksek amaçlar belirledikleri (Baron, 1990) ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca olumlu işlevsellik ile aynı yönlü ilişkisi olan iyimserliğin, olumlu ve olumsuz iyi oluşun birçok yönünü açıkladığı (Eid ve Diener, 2004; Smith, Young ve Lee, 2004); kişinin kendi yeteneklerine olan inancıyla ilişkili öz yeterliliğin olumlu iyi oluşun açıklanmasında önemli bir faktör olduğu (Bandura, 1997, Lent ve ark., 2005); karşılaşılan zorluklar, güçlükler veya engeller karşısında kendini toparlamayı ifade eden psikolojik dayanıklılık ile iyi oluşun ilişkili olduğu (Britt ve ark., 2001, Ferris ve ark., 2005); amaçların başarılması için yollar bulma ve motive olmayı ifade eden umutun ise olumlu iyi oluş ile aynı yönlü, olumsuz iyi oluş ile ters yönlü ilişki içinde olduğu (Park ve ark., 2004, Snyder ve ark., 2006) ortaya çıkarılmıştır. Yukarıda ifade edilen dört alt boyutu içeren psikolojik sermaye ile yapılan bazı araştırmalarda ise iyi oluş ile psikolojik sermaye arasında aynı yönlü ilişkinin olduğu belirlenmiştir (Avey ve ark., 2010; 2011). Mevcut araştırmada ulaşılan sonuçlar, yukarıda ifade edilen bulgulara paralel biçimde, psikolojik sermaye ile öznel iyi oluş arasında aynı yönlü ilişkinin olduğunu göstermiştir. Böylece, öznel iyi oluşun kişilik özellikleri açısından sabit bir yönünün olduğu kadar, süreç ve aktivite kuramcılarının öne sürdüğü durumsal veya psikolojik özellikler de taşıyan bir niteliğinin olduğuna ilişkin varsayım desteklenmiştir.

Çalışmada araştırılan diğer bir konu ise, hem sabit

kişilik özellikleri, hem de durumsal psikolojik niteliklerin öznel iyi oluşla olan etkileşimi yanında, durumsal psikolojik niteliklerin bir açıklayıcısının da sabit kişilik özellikleri olduğundan hareketle, bu süreçte psikolojik özelliklerin bir aracılık rolü oynayıp oynamadığının ortaya çıkarılmasıdır. Bu amaçla yapılan aracılık testi sonuçları, kişilik özelliklerinden yalnızca dışadönüklüğün bu süreçte rol aldığını ve psikolojik sermayenin dışadönüklük ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide bir aracılık rolü olduğunu göstermiştir. Bu bulgu dışadönük kişilerin, psikolojik sermayelerinin daha yüksek olduğunu göstermekle birlikte, artan olumlu duygularla birlikte öznel iyi oluşlarının da artacağını göstermektedir. Kaynakların korunması kuramı çerçevesinde; coşkunluk, girginlik, iddiacılık, hareketlilik, heyecan arama ve olumlu duygu özelliklerini içinde barındıran dışadönüklük, bir anlamda kişilerin psikolojik kaynakları elde etme ve sürdürme konusunda temel bir yeteneğini göstermekte ve olumlu duyguları beraberinde getiren bu kişisel yeteneğin ise, kişilerin hem durumsal psikolojik durumlarını hem de öznel iyi oluş seviyelerini olumlu yönde artırabildiği ortaya çıkarılmıştır. Bu bağlamda öznel iyi oluşun bir yandan genetik açıdan temel kişilik özelliklerinin etkisiyle; diğer yandan durumsal nitelikler taşıyan psikolojik sermayenin olumlu etkileriyle şekillenen bir yapı içerdiğinden bahsedilebilir. Böylelikle öznel iyi oluşun açıklanmasında uzak bağlam olarak düşünülen kişilik yapısı ile yakın bağlam olarak düşünülen psikolojik sermaye arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılması, genetik ve kişilik kuramları ile süreç ve aktivite kuramları arasındaki ilişkinin kurulması bakımından önem taşımaktadır.

Mevcut çalışmada ulaşılan tüm sonuçların araştırmanın bazı kısıtlarıyla birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Uygulama kolaylığı açısından seçilen örneklemin yalnızca çalışanlardan oluşması, çalışmanın genellenebilirliği açısından araştırmanın birinci kısıttır. Her ne kadar anketler kontrollü biçimde uygulanmış, bağımlı ve bağımsız değişkenlere ilişkin veriler farklı zamanlarda toplanmış olsa da verilerin toplanmasında tek kaynağın kullanılması, ulaşılan tüm sonuçların sosyal beğenilirlik etkisinden ve ortak yöntem varyansından etkilenebileceğine işaret etmesi ise araştırmanın ikinci kısıtını oluşturmaktadır.

Son olarak, kişilerin kendi yaşantılarında nasıl hissettikleri ve düşündükleri konusundaki göstergelerden birisi olan öznel iyi oluş kavramı, günümüzde, kişilerin olduğu kadar toplumların da yaşam kalitesinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Öznel iyi oluş kavramının altında yatan süreçlerin neler olduğu konusu, yalnızca kişiler, uzmanlar veya yöneticiler değil; toplumun her kesiminin ilgisini çekmektedir. Bu bakımdan gelecekteki çalışmalarda, kişisel psikolojik nitelik ve özelliklerin yanında, bu sürece etki eden bağlamsal ve kültürel etkilerin de ortaya çıkarılması önem taşımaktadır.

Kaynaklar

- Andrews, F. M. ve Withey, S. B. (1976). *Social indicators of well-being: Americans' perceptions of life quality*. New York: Plenum.
- Avey, J. B., Luthans, F., Smith, R. M. ve Palmer, N. F. (2010). Impact of positive psychological capital on employee well-being over time. *Journal of Occupational Health Psychology, 15*, 17-28.
- Avey, J. B., Wernsing, T. S. ve Mhatre, K. H. (2011). A longitudinal analysis of positive psychological constructs and emotions on stress, anxiety, and well-being. *Journal of Leadership and Organizational Studies, 18*, 216-228.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: WH Freeman.
- Baron, R. A. (1990). Environmentally induced positive affect: Its impact on self-efficacy, task performance, negotiation and conflict. *Journal of Applied Social Psychology, 20*, 368-384.
- Basım, H. N., Çetin, F. ve Tabak, A. (2009). Beş faktör kişilik özelliklerinin kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarıyla ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi, 24*(63), 20-34.
- Benet-Martinez, V. ve John, O. P. (1998). Los cinco grades across cultures and ethnic groups: Multitrait-multimethod analyses of the bigfive in Spanish and English. *Journal of Personality and Social Psychology, 75*, 729-750.
- Britt, T. W., Adler, A. B. ve Bartone, P. T. (2001). Deriving benefits from stressful events: The role of engagement in meaningful work and hardiness. *Journal of Occupational Health Psychology, 6*, 53-63.
- Brown, J. (1984). Effects of induced mood on causal attributions for success and failure. *Motivation and Emotion, 8*, 343-353.
- Costa, P. T. ve McCrae, R. R. (1988) Personality in adulthood: A six-year longitudinal study of self-reports and spouse ratings of the NEO Personality Inventory. *Journal of Personality and Social Psychology, 54*, 853-863.
- Costa, P. T., McCrae, R. R. ve Zonderman, A. (1987). Environmental and dispositional influences on wellbeing: Longitudinal follow-up of an American national sample. *British Journal of Psychology, 78*, 299-306.
- Csikszentmihalyi, M. (2001). *Good work: when excellence and ethics meet*. New York: Basic Books.
- Çetin, F. (2011). The effects of the organizational psychological capital on the attitudes of commitment and satisfaction: A public sample in Turkey. *European Journal of Social Sciences, 21*(3), 373-380.
- Çetin, F. ve Basım, H. N. (2012). Örgütsel psikolojik sermaye: Bir ölçek uyarlama çalışması. *Amme İdaresi Dergisi, 45*(1), 121-136.
- Çetin, F., Hazır, K. ve Basım, H. N. (2013). Destekleyici örgüt kültürü ile örgütsel psikolojik sermaye etkileşimi: Kontrol odağının aracılık rolü. *Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi, 31*(1), 31-52.
- Çetin, F., Yeloğlu, H. O. ve Basım, H. N. (2015). Psikolojik dayanıklılığın açıklanmasında beş faktör kişilik özelliklerinin rolü: Bir kanonik ilişki analizi. *Türk Psikoloji Dergisi, 30*(75), 81-92.
- De Beurs, E., Comijs, H., Twisk, J. W. R., Sonnenberg, C., Beekman, A. T. F. ve Deeg, D. (2005). Stability and change of emotional functioning in late life: Modelling of vulnerability profiles. *Journal of Affective Disorders, 84*, 53-62.
- DeNeve, K. M. ve Cooper, H. (1998). The happy personality: A meta-analysis of 137 personality traits and subjective well-being. *Psychological Bulletin, 124*, 197-229.
- Diener, D. ve Lucas, R. E. (1999). Personality and subjective well-being. D. Kahneman, E. Diener ve N. Schwarz, (Ed.), *Well-being: The foundations of hedonic psychology* içinde (213-229). New York: Russell Sage Foundation.
- Diener, E., Oishi, S. ve Lucas, R. E. (2009). Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction. C. R. Snyder ve S. J. Lopez, (Ed.), *The handbook of positive psychology* içinde (187-194). New York: Oxford University Press.
- Diener, E., Sandvik, E., Seidlitz, L., Diener, M. (1993). The relationship between income and subjective wellbeing: Relative or absolute? *Social Indicators Research, 28*, 195-223.
- Eid, M. ve Diener, E. (2004). Global judgments of subjective well-being: Situational variability and long-term stability. *Social Indicators Research, 65*, 245-277.
- Ferris, P. A., Sinclair, C. ve Kline, T. J. (2005). It takes two to tango: Personal and organizational resilience as predictors of strain and cardiovascular disease risk in a work sample. *Journal of Occupational Health Psychology, 10*, 225-238.
- Fleeson, W. (2001). Towards a structure- and process-integrated view of personality: Traits as density distributions of states. *Journal of Personality and Social Psychology, 80*, 1011-1027.
- Freud, S. (1976). New introductory lectures on psychoanalysis. J. Strachey, (Ed.), *The complete psychological works* içinde (217-233). New York: Norton.
- Higgins, E. T. (1987). Self-discrepancy: A theory relation self and affect. *Psychological Review, 94*, 319-340.
- Hobfoll, S. E. (2002). Social and psychological resources and adaptation. *Review of General Psychology, 6*, 307-324.
- Hobfoll, S. E. (1989). Conservation of resources: A new attempt at conceptualizing stress. *American Psychologist, 44*, 513-528.
- Lent, R. W., Singley, D., Sheu, H., Gainor, K. A., Brenner, B. R., Treistman, D. ve Ades, L. (2005). Social cognitive predictors of domain and life satisfaction: Exploring the theoretical precursors of subjective well-being. *Journal of Counseling Psychology, 52*, 429-442.
- Lopez, S. J., Ciarlelli, R., Coffman, L., Stone, M. ve Wyatt, L. (2000). Diagnosing for strengths: On measuring hope building blocks. C. R. Snyder, (Ed.), *Handbook of hope: Theory, measures, and interventions* içinde (57-85). San Diego: Academic Press.
- Lucas, R. E. ve Fujita, F. (2000) Factors influencing the relation between extraversion and pleasant affect. *Journal of Personality and Social Psychology, 79*(6), 1039-1056.
- Luthans, F., Norman, S. M., Avolio, B. J. ve Avey, J. B. (2008). The mediating role of psychological capital in the supportive organizational climate employee performance relationship. *Journal of Organizational Behavior, 29*, 219-238.
- Luthans, F., Avolio, B. J., Avey, J. B. ve Norman, S. M. (2007). Positive psychological capital: Measurement and relationship with performance and satisfaction. *Personnel Psychology, 60*, 541-572.
- Luthans, F., Luthans, K. W. ve Luthans, B. C. (2004). Positive psychological capital: Beyond human and social capital. *Business Horizons, 47*(1), 45-50.
- Lyubomirsky, S., King, L. A. ve Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success? *Psychological Bulletin, 131*(6), 803-851.
- Magnus, K. ve Diener, E. (1991). A longitudinal analysis of personality, life events, and subjective well-being. *Sixty-*

- third Annual Meeting of the Midwestern Psychological Association*, 2-4 Mayıs, Chicago-ABD.
- Mallinckrodt, B., Abraham, T. W., Wei, M. ve Russell, D. W. (2006). Advance in testing statistical significance of mediation effects. *Journal of Counseling*, 53, 372-378.
- Maslow, A. H. (1971). *The farther reaches of human nature*. New York: Viking.
- McCrae, R. R. (2002). The maturation of personality psychology: Adult personality development and psychological well-being. *Journal of Research in Personality*, 36, 307-317.
- McGregor, I. ve Little, B. R. (1998). Personal projects, happiness, and meaning: On doing well and being yourself. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 494-512.
- Park, N., Peterson, C. ve Seligman, M. E. P. (2004). Strengths of character and well-being. *Journal of Social & Clinical Psychology*, 23, 603-619.
- Preacher, K. J. ve Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40(3), 879-891.
- Ryff, C. D., Singer, B. (2000). Interpersonal flourishing: A positive health agenda for the new millennium. *Personality and Social Psychology Review*, 4, 30-44.
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 1069-1081.
- Schmitt, D. P., Allik, J., McCrae, R. R. ve Benet-Martinez, V. (2007). The geographic distribution of big five personality traits: Patterns and profiles of human self-description across 56 nations. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 38(2), 173-212.
- Schmutte, P. S. ve Ryff, C. D. (1997). Personality and well-being: Reexamining methods and meanings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 549-59.
- Schneider, S. (2001). In search of realistic optimism: Meaning, knowledge, and warm fuzziness. *American Psychologist*, 56(3), 250-263.
- Schuettler, D. ve Kiviniemi, M. T. (2006). The effect of positive and negative affect when considering chronic illness diagnoses. *Journal of Applied Social Psychology*, 36, 2599-2618.
- Seligman, M. ve Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55, 5-14.
- Shrout, P. E. ve Bolger, N. (2002). Mediation in experimental and nonexperimental studies: New procedures and recommendations. *Psychological Methods*, 7(4), 422-445.
- Smith, N., Young, A. ve Lee, C. (2004). Optimism, health-related hardiness and well-being among older Australian women. *Journal of Health Psychology*, 9, 741-752.
- Snyder, C. R., Ritschel, L. A., Rand, K. L. ve Berg, C. (2006). Balancing psychological assessments: Including strengths and hope in client reports. *Journal of Clinical Psychology*, 62, 33-46.
- Sümer, N., Lajunen, T. ve Özkan, T. (2005). Big five personality traits as the distal predictors of road accident involvement. G. Underwood, (Ed.), *Traffic and transport psychology içinde* (215-227). Oxford: Elsevier Ltd.
- Tellegen, A., Lykken, D. T., Bouchard, T. J., Wilcox, K. J., Segal, N. L. ve Rich, S. (1988). Personality similarity in twins reared apart and together. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 1031-1039.
- Tüzün, İ. K., Çetin, F. ve Basım, H. N. (2014). The role of psychological capital and supportive organizational practices in the turnover process. *METU Studies in Development*, 41(2), 85-103.
- Vitterso, J. ve Nilsen, F. (2002). The conceptual and relational structure of subjective well-being, neuroticism, and extraversion: Once again, neuroticism is the important predictor of happiness. *Social Indicators Research*, 57, 89-118.
- Youssef, C. M. ve Luthans, F. (2009). An integrated model of psychological capital in the workplace. A. Linley, (Ed.), *Handbook of Positive Psychology and Work içinde* (231-243). New York: Oxford University Press.